

УДК 373.5.013:316.614.5+(316.77:37.04)

**СОЦІАЛЬНО СУТНІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ:
ВІД ДЕФІНІЦІЙ ДО ПРАКТИКИ**

С. В. Косянчук,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України*

e-mail: 358svk@bigmir.net

Подано і схарактеризовано відібрані дефініції поняття «педагогічна технологія». Крізь призму соціальносутнісних детермінант розглянуто розвиток педагогічних технологій в умовах реалізації профільного навчання. З опертям на Закон України «Про освіту» виокремлено основні соціальносутнісні чинники формування компетентісно цілісної особистості здобувача освіти. За результатами спостережень в експериментальних закладах загальної середньої освіти визначено компетентісне ядро технологічності в інноваційній педагогічній діяльності, яке складають такі компетентності: курикулярна; кібернетично-комбінаторна;

психодидактична; автодидактична; акмеологічна; аксіологічна; соціономічна; віталітетна. Автор вважає, що сучасний педагогічний працівник має також формувати акмеологічну теку, матеріали якої стосуватимуться розвитку його педагогічних технологій задля досягнення високої результативності в профільному навчанні здобувачів освіти.

Ключові слова: *профільне навчання; педагогічна технологія; здобувач загальної середньої освіти.*

Постановка проблеми. Акмеологічна тека сучасного вчителя, яку умовно назвемо «Моя педагогічна технологія», поволі стає звичним явищем серед педагогів, які працюють з учнями 10–11-х класів закладів загальної середньої освіти. До цієї теки потрапляє матеріал, переважно спрямований на визначення навчальних досягнень здобувачів освіти, рівня засвоєння ними конкретної теми, є й різнопризначені тести та опитувальники, доречно застосовувані у процесі реалізації цілей профільного навчання і розвитку сприятливого для цього освітнього середовища. Натомість така тека має наповнюватися, за Б. Ліхачовим, «організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу», адже «педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів [25]». З іншого боку, проблему становить такий феномен як взаємодія суб'єктів навчання і виховання. Видатний педагог В. Сухомлинський, розмірковуючи про техніку і технології взаємодії цих суб'єктів, говорив про інструменти педагогічної творчості, про «уміння володіти ними так само тонко, як прекрасний музикант володіє скрипкою [34]». Саме інструменти творчості підносять педагогічну культуру, формують і розвивають акме-Я особистості педагогічного працівника.

Отже, актуалізується проблема взаємодетермінації «інструментів педагогічної творчості» як внутрішніх сил і спромог особистості та потенціалу накопичуваного інструментарію для акметеки «Моя педагогічна технологія». У цьому контексті доцільно говорити про технологію педагогічної діяльності як таку, «що є системою поетапного розв'язання завдань педагогічного аналізу, планування, цільовизначення, організації, оцінки та корекції, <...> реалізацією прийомів і способів керування освітнім процесом у навчальному закладі [16]». Словом, від «інструментів педагогічної творчості» і наповнюваності акметеки «Моя педагогічна технологія» узалежнюються процеси структурування, систематизації, програмування, алгоритмізації, стандартизації способів і прийомів формування компетентної особистості випускника сучасного закладу загальної середньої освіти. Однак, постають закономірні запитання: «Як учитель має вибудовувати свою педагогічну технологію, коли наявні суперечності між освітніми стандартами та педагогічними умовами, між

акмеологічними амбіціями (самооцінкою) та самонавчанням і самовдосконаленням, між алгоритмічністю процесу та індивідуальністю самого педагогічного працівника?», «Наскільки у процесі розвитку та модернізації педагогічних технологій профільного навчання мають враховуватись соціальносутнісні детермінанти?», відповіді на які буде знайдено за уточнення дефініційної бази з окресленої проблеми.

Аналіз досліджень і публікацій стосується, передусім, дефініцій поняття «педагогічна технологія». Утім, у статті окреслимо й інші аспекти, що можуть дещо вияскравлювати практичні абриса педагогічних технологій.

Розпочнемо з того, що освіта є «формальним процесом, на основі якого суспільство передає цінності, навички і знання <...> сприяє соціальним змінам завдяки підготовці людей до впровадження нових технологій і переоцінці наявних знань [31]». Розвиток суспільства, формування цінностей, навичок, знань, діяльність освітніх установ, процес соціалізації, переоцінка знань тощо є явищами неординарними. З іншого боку, в українському суспільстві помітні намагання (осучаснення нормативно-правової бази, оновлення стандартів і програм, реформування системи закладів загальної середньої освіти, випуск підручників нового покоління і т.ін.) визначити оптимальні шляхи формування компетентної особистості – людини нової доби, полікультурної, з якісними знаннями та вміннями. Без цього шкільна освітня практика заморфніє. А ще – педагогічні працівники потребують підвищення кваліфікації, школам бракує матеріально-технічного забезпечення тощо. «Насправді, за наявності мільйонів учителів не можна розраховувати, що якість навчання і виховання забезпечуватиметься досвідом та інтуїцією кожного педагога. Потрібна справді технологія, сконструйована на основі знання реальних закономірностей навчально-виховного процесу, психології дитячого розвитку, а не на наших бажаннях і здоровому глузді, якими б гуманістичними та ідеологічно правильними вони не були [15, с. 6]». І ще – проблема лежить у площині культурності, адже «тільки наведення порядку в собі дасть технологію культури, зокрема технологію педагогічну [13]».

Наразі реальні закономірності освітнього процесу сьогодення недостатньо ґрунтовно вивчені, з огляду на реформи в системі освіти країни потребує перегляду й низка дидактичних понять, серед яких і «педагогічна технологія» з широкою її дефініційною палітрою. З іншого боку, декларована особистісно орієнтована парадигма навіртає до здобувача освіти не як до об'єкта, «завантаженого» знаннями, а як до суб'єкта-феномена, як, за В. Шубинським, єдиної біопсихосоціоприродокосмічної істоти [35]. «Людина формує не лише себе, а й свій погляд на зовнішній світ; вона – активний творець своїх переконань, власного погляду на соціальне середовище, а це відбувається в рамках уже встановлених способів говорити, мислити,

спостерігати та інтегруватись у зовнішній світ [39, с. 4]». Дослідник В. Серіков говорить про те, що «індивідуальність учителя має бути включена до структури педагогічної технології як закономірний компонент, а реалізація власної індивідуальності мислиться як необхідний момент досягнення важливої педагогічної мети [28]».

У проаналізованих наукових джерелах *педагогічна технологія* визначається по-різному.

Як досягнення результатів і цілей:

– оптимальний спосіб дії (досягнення мети) за заданих умов (Кушнір) [цит. за: 27];

– опис процесу досягнення запланованих результатів навчання (Волков) [цит. за: 25].

– системна сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей (Кларін) [цит. за: 27].

Як змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу (Беспалько) [3, с. 176].

Як інтегративний процес:

– комплексний інтегративний процес, який включає людей, ідеї, засоби та способи організації діяльності задля аналізу проблем і планування, забезпечення, оцінювання та керування рішенням проблем, що охоплює всі аспекти засвоєння знань (Сілбер) [цит. за: 27].

Як модель спільної педагогічної діяльності:

– продумана за всіма деталями модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації і проведення навчального процесу за безумовного забезпечення комфортних умов для учнів і вчителя (Монахов) [цит. за: 27].

Як операційний вплив:

– науково обґрунтований вибір характеру операційного впливу в процесі організованого вчителем взаємодія з дітьми, вироблений задля максимального розвитку особистості як суб'єкта навколишньої дійсності (Шамова) [цит. за: 19].

Як система педагогічна:

– науково обґрунтована система методів, способів, прийомів і технічних засобів, яка забезпечує навчання із заданими показниками певної категорії учнів певному предмету в умовах, що враховують тимчасові й фінансово-економічні обмеження (Сюпанов) [цит. за: 19];

– система функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, побудована на науковій основі, запрограмована в часі та просторі, яка веде до намічених результатів (Селевко) [27].

– проект певної педагогічної системи, реалізований на практиці (Беспалько) [3, с. 6];

Як система дидактична:

– комплекс знань, умінь і навичок, необхідних педагогові для того, щоб ефективно застосовувати на практиці обрані ним методи педагогічного впливу як на окремих вихованців, так і на дитячий колектив у цілому (Олешков) [19].

– дидактична система, що дає змогу найбільш ефективно, з гарантованою якістю розв'язувати педагогічні завдання (структурні складові: цілі і завдання, зміст навчання, засоби педагогічної взаємодії (методи навчання), організація навчального процесу (форми навчання), засоби навчання, результат спільної діяльності учасників освітнього процесу (Образцов, Косухін) [18].

Як зазначають О. Аніщенко і Н. Яковець, «вибір педагогічної технології – це завжди вибір стратегії, пріоритетів, системи взаємодії, тактики навчання й виховання, а також стилю роботи педагогів і вихованців [1, с. 7]».

З іншими дібраними дефініціями поняття «педагогічна технологія», що були оприлюднені в науковій літературі впродовж останніх тридцяти років, можна ознайомитись у табл. 1.

Мета статті – подати й схарактеризувати дефініції поняття «педагогічна технологія»; крізь призму соціальносутнісних детермінант розглянути розвиток педагогічних технологій в умовах реалізації профільного навчання.

Виклад основного матеріалу. Педагогічна технологія як явище, як предмет чи об'єкт наукових пошуків є освітнім феноменом, адже вона втілює досвід, творчість, майстерність педагогічних працівників і переломлюється крізь призму «тут і зараз» світосприйняття і себе-буття здобувачів освіти, інтегруючи інваріантно засвоєні програмові знання та вітагенний досвід у компетентісно-ціннісну соціалізаційну автосистему учнів, де цілі навчання не завжди усвідомлюються ними як благо. «Педагогічна технологія – це не дидактика, не теорія виховання, це й не методика навчання чи виховання. Специфіка педагогічної технології полягає в тому, що побудований на її основі педагогічний процес повинен гарантувати досягнення поставлених цілей. Друга відмінність технології полягає в структуруванні (алгоритмізації) процесу взаємодії вчителі й учнів, що не знаходить відбиття ні в дидактиці, ні в теорії виховання, ні в методиках викладання [6, с. 20]». Реалізація педагогічних технологій, удосконалення та конструювання, модернізація та розроблення нових «передбачає необхідність ознайомлення з особливостями їх структури, зі специфікою функцій та з усталеними характеристиками. Значну роль в умовах профільного навчання також відіграє врахування специфіки завдань та змісту освіти профільних навчальних предметів [2]». З іншого боку, ще хоч і пластична, компетентісно-ціннісна соціалізаційна автосистема пришвидшує процеси

перегляду здобувачем освіти соціально ціннісних норм поведінки і формує довільні моделі його поведінки (моральної, освітньої, соціальної тощо), що не завжди піддається розумінню, якщо стереотипно і жорстко підходити до цього.

Отже, переосмислюючи дефініції поняття «педагогічна технологія» (табл. 1), структурні елементи його слід максимально дидактично виправдано використовувати як основу створення технології мотивування учнів до усвідомленого здобуття сучасної якісної освіти. Зважаючи, звісно, на державну політику в галузі освіти, що помаркована соціально-економічними, політичними, культурними та іншими чинниками.

Таблиця 1. Дефініції поняття «педагогічна технологія» у проаналізованих наукових джерелах

Рік	Дослідники	Характеристика педагогічної технології
1985	Алексюк А. (ред.) [21, с. 100]	співвідношення методів, стратегії, тактики і процедури навчання; система умов, форм, методів, засобів і критеріїв розв'язання поставленого педагогічного завдання
1993	Махмутов М., Ібрагімов Г., Чошанов М. [20]	більш-менш жорстко запрограмований (алгоритмізований) процес взаємодії вчителя і учнів, що гарантує досягнення поставленої мети
1993	Щуркова Н., Пітюков В., Савченко А. [36]	наукова дисципліна, що розкриває шляхи оптимальної організації впливу на дитину з метою формування в неї ціннісних ставлень до навколишнього світу
1996	Гребенюк Т. [6]	сукупність правил та відповідних їм педагогічних прийомів і способів впливу на розвиток, навчання і виховання школяра за структурування (алгоритмізації) процесу взаємодії вчителя й учнів
1996	Сластьонін В. [30]	основу особистісно-орієнтованих педагогічних технологій складає діагностичний підхід, що визначає суб'єктивні взаємодії учасників педагогічного процесу, їх самоактуалізацію і самопрезентацію; це передбачає перетворення суперпозиції вчителя і субординаційної позиції учня в індивідуально-рівноправні позиції; педагог не стільки вчить і виховує, скільки актуалізує, стимулює школяра до психологічного і соціально-морального розвитку, створює умови для включення у взаємодію емоційно-ціннісного досвіду
2001	Столяренко Л., Самигін С. [33]	послідовний і безперервний рух взаємозалежних компонентів, етапів, станів педагогічного процесу і дій його учасників, конкретне науково обґрунтоване, у спеціальний спосіб організоване навчання для досягнення конкретної, реально здійсненої мети навчання, виховання і розвитку того, кого

		навчають
2002	Garamond, 2002 [38, с. 3]	набір систем, методів та інструментів, що підлягають проектуванню, розробленню, застосуванню та оцінці, метою яких є поліпшення процесів навчання людей
2004	Образцов П., Косухін В. [18]	упорядкована сукупність педагогічних дій, операцій і процедур, що інструментально забезпечують досягнення прогнозованого результату навчання у змінюваних умовах освітнього процесу, як дидактична система ефективного і гарантованого розв'язання педагогічних завдань
2004	Сітаров В. [29]	форма навчання і є педагогічною технологією
2005	Новіков А. [17]	запрограмований (алгоритмізований) педагогічний процес, що гарантує досягнення запроєктованих освітніх цілей
2005	Коджаспірова Г., Коджаспіров А. [10, с. 350]	напрямок у педагогічній науці, яка займається конструюванням оптимальних навчальних систем, проектуванням навчальних процесів. Є системою способів, прийомів, кроків, послідовність виконання яких забезпечує розв'язання завдань виховання, навчання і розвитку особистості
2007	Якса Н. [37, с. 151]	стандарт нестандартних рішень і дій
2008	Загвязинський В. [8, с. 96–97]	<i>предмет педагогічної технології <...> галузь знання, що охоплює сферу практичних взаємодій учителя та учнів у будь-яких видах діяльності, організованих на основі чіткого цілевизначення, систематизації, алгоритмізації прийомів навчання <...></i> Конструювання педагогічної технології для майбутнього навчання – це системна проектувальна діяльність, що дає змогу запрограмувати освітні ситуації, діяльність суб'єктів навчання і зі значним ступенем імовірності гарантувати бажані результати
2009	Батишев С., Новіков А. (ред.) [22]	регламентований (алгоритмізований) педагогічний процес, що забезпечує досягнення запроєктованих педагогічних цілей
2010	Романцова М., Лєдванова М., Сологуб Т. (ред.) [7]	комплексна інтегрована система впорядкованої безлічі операцій і дій, що забезпечують визначення цілей навчання, змістові інформаційно-предметні та організаційні аспекти, спрямовані на засвоєння знань, набуття професійних умінь і навичок та формування особистісних якостей тих, кого навчають, що й задається цілями навчання. <...> До основних компонентів технології навчання відносять цілі, зміст, організаційні способи сприйняття, перетворення і подання інформації, форми взаємодії суб'єктів, процедури їх індивідуально-професійної поведінки, самоуправління і творчого розвитку

2011	Stošić L. [41, с. 111]	системний спосіб концептуалізації реалізації та оцінки навчального процесу, тобто навчання та учіння, а також допомога у застосуванні сучасних методів викладання; включає навчальні матеріали, методи та організацію роботи, а ще – стосунки, тобто поведінку всіх учасників навчального процесу
2011	Олешков М. [19, с. 13]	педагогічна технологія є обміркованою в усіх деталях моделлю спільної навчальної та педагогічної діяльності з проектування, організації та здійснення освітнього процесу за безумовного забезпечення комфортних умов для учнів і вчителя
2011	Сопівник Р., Васюк О., Сопівник І. [32, с. 149]	послідовна, взаємозумовлена система дій педагога, пов'язана із застосуванням тієї чи іншої сукупності методів виховання та навчання, що здійснюються у педагогічному процесі з метою розв'язання різних педагогічних завдань: структурування й конкретизації цілей педагогічного процесу; перетворення змісту освіти в навчальний матеріал; аналізу міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків; вибору методів, засобів і організаційних форм педагогічного процесу і т. п.
2012	Чурсіна Г., Ніконова З., Зябліков В., Чувашева О., Рипінська І. [12]	система спільної діяльності тих, хто навчається, і педагогів на основі конкретної концепції з проектування (планування), організації та коригування освітнього процесу, що забезпечує гарантований результат

Трендовість педагогічної технології як інструментарію впливу на здобувача освіти в умовах профільного навчання простежується у Законі України «Про освіту». Спираючись на цей освітній документ, виокремлюємо такі основні соціальносутнісні чинники формування компетентнісно цілісної особистості здобувача освіти [9]:

- наповнення змісту повної загальної середньої освіти зразками для розвитку громадянської та соціальної компетентностей;
- орієнтування профільного навчання з урахуванням тенденцій і вимог ринку праці до компетентностей працівника;
- здатність «визначати та розв'язувати соціально значущі системні проблеми у певній галузі діяльності, які є ключовими для забезпечення стійкого розвитку та вимагають створення нових системоутворювальних знань і прогресивних технологій»;
- «взаємодія закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні здобувачів освіти, їх адаптації до умов соціального середовища»;

- «формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини; виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля; утвердження емоційно-ціннісного ставлення до практичної та духовної діяльності людини; розвиток потреби в реалізації власних творчих здібностей».

За цим самим законом для педагогічних працівників:

- запроваджуватиметься зовнішнє оцінювання професійної компетентності «шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи»;

- посиляться увага до «розроблення та впровадження авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання»;

- обов'язковими будуть уміння здійснювати моніторинг педагогічної діяльності та аналізувати педагогічний досвід, проводити освітні вимірювання, застосовувати освітні технології і методи навчання, ефективні способи взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

За спостереженнями, в наших експериментальних закладах загальної середньої освіти вчителі (10–11-ті кл., профільне навчання) намагаються працювати інноваційно, шукають нові ресурси (інструменти) для посилення педагогічного ефекту від застосовуваних ними педагогічних технологій. Працюючи на результат, учителі намагаються набувати (або вдосконалювати) нових для себе компетентностей:

- *курукулярну* (опанування освітніх основ; здатність до розроблення та реалізації навчальних програм, що мають статус модельних);

- *кібернетично-комбінаторну* (вищий рівень оперування науково-педагогічною інформацією; здатність до моделювання процесу реалізації сучасних форм і методів; уміння осучаснювати і розробляти педагогічні технології);

- *психодидактичну* (організація та реалізація навчальної і виховної (освітньої) діяльності за допомогою освітніх (у т.ч. педагогічних) технологій);

- *автодидактичну* (підвищення професійності в педагогічній діяльності; вибудовування технологій самонавчання; знання сучасних ІКТ);

- *акмеологічну* (досягнення вершин педагогічної майстерності; мотивування учнів до навчання впродовж життя);

- *аксіологічну* («екологія» рефлексії на індивідуальні та соціальні прояви, цінності, установки, орієнтації тощо);

- *соціономічну* (професійність в оперуванні знаннями про фізичні, фізіологічні, інтелектуальні, емоційні, вольові та ін. структури особистості, а також у сфері реалізації соціальних взаємодій, що визначаються цими структурами);

– *віталітетну* (життєвість як цінність і спроможність реалізувати генетично закладені програми розвитку особистості).

Компетентнісне ядро технологічності в інноваційній педагогічній діяльності, визначене під час досліджень учительської практики, тією чи іншою мірою корелює з блоками і функціями свідомості людини, що вивчаються в психології, соціології, медичній галузі, соціоніці та ін. Унаочнимо це на рис. 1.

Рис. 1. Компетентнісне ядро технологічності в інноваційній педагогічній діяльності

Вичерпність та однозначність висновків і суджень у цьому питанні, звісно, виключаються, є перспектива подальших досліджень і простір для наукових дискусій.

Профільне навчання у закладах загальної середньої освіти за академічним і професійним спрямуваннями потребує опертя не лише на курикулярність як інваріантну детермінанту, а й на низку чинників, що визначають особистість педагогічного працівника як партнера здобувача освіти. Словом, особистісно орієнтований освітній процес жорстко узалежнюється від суб'єкт-суб'єктності, за якої, на думку В. Серікова, саме діалог є «елементарною формою педагогічної взаємодії» [28]. Тож педагогічна технологія у найзагальнішому вигляді є інструментом діалогізації освітнього процесу, окремі аспекти якої розглядаються науковцями [4; 5; 23; 24; 43]. Однак, за діалогізації навчання не достатньо вербалізувати предметні знання,

їх слід перекладати мовою структури особистості. Тобто, на думку В. Ледньова, враховувати функціональні механізми психіки (сприйняття, пам'яті, мислення і мови, психомоторики, механізм «я»), досвід особистості здобувача освіти, типологічні властивості особистості (характер, темперамент, здатності, індивідуальну траєкторію розвитку та ін.) [14, с. 345].

Отже, акмеологічна тека сучасного вчителя, з якої розпочато мову, це не лише тека для підтвердження фактів педагогічного самозростання. Це – інструментарій, що забезпечує пізнання здобувачів освіти як особистостей у стрімкому і бурхливому розвитку їх. А педагогічна діяльність – метапроцес, спрямований на забезпечення реалізації освітньої політики, педагогічний і соціальний рівні якої досягаються за навчання, виховання і розвитку як дидактичної тріади [11] у формуванні майбутнього успішного громадянина і патріота країни. Адже «знання поряд з енергією та продуктами харчування є третьою найважливішою цінністю у світі [40, с. 4]». Саме тому педагогічна технологія вчителя-предметника є тим горнилом, у якому сплавляються знання, щоб бути вчасно, вміло й доречно поданими на самоосвітній стіл учня як привабливі, смачні й корисні страви у вишуканих закладах харчування.

Висновки. Ефективність суб'єкт-суб'єктної взаємодії за єдності процесів навчання, виховання і розвитку учнів у закладах загальної середньої освіти має визначатися, щонайперше, за освітніми результатами і сформованістю ключових компетентностей здобувачів освіти. Тож саме ця результативна складова детермінує процеси структурування, систематизації, програмування, алгоритмізації, стандартизації тощо форм, методів і прийомів формування компетентної особистості випускника школи, а отже, зміст педагогічних технологій і технологічність освітнього середовища.

Розвиток суспільства на сучасному етапі вимагає формування у здобувачів освіти цінностей, навичок і знань, що не тільки сприятимуть соціалізації, а й творенню особистості інноваційної. Звісно, без педагогічних технологій, вибудованих на всіма дидактичними законами, цей процес уже не мислиться, бо крім досягнення результатів і цілей освіти та змістової техніки реалізації процесу навчання і виховання має розвиватись інтегративний процес на моделях спільної суб'єкт-суб'єктної діяльності задля ефективного функціонування педагогічної системи.

Визначене компетентнісне ядро технологічності в інноваційній педагогічній діяльності вчителів є важливим метачинником забезпечення реалізації освітньої політики в галузі профільного навчання, зміцнює компетентнісну систему особистості здобувачів освіти на ціннісній і соціалізаційній основі.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О. В., Яковець Н. І. Сучасні педагогічні технології / за заг. ред. Н. І. Яковець. Ніжин: Вид-во НДУ імені М. Гоголя, 2007. 199 с.
2. Барановська О. В., Косянчук С. В., Трубачева С. Е., Черноус О. В. Дидактичний контекст та особливості реалізації педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Polish Science Journal*. Warsaw: Sp. z o. o. «iScience», 2018. Issue 3. P. 62–72.
3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии. Москва: Педагогика, 1989. 192 с.
4. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Дидактико-методичні засади сучасного уроку української мови у старшій школі. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка* / [ред. кол.; гол. ред. Л. М. Рибалко]. Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2017. Вип. 1. С. 81–89.
5. Васківська Г. О., Косянчук С. В. Риторичні уміння учнів старшої школи в контексті ціннісно-сислової сфери. *Українська мова і література в школі*. 2011. №8. С. 14–19.
6. Гребенюк Т. Б. Дидактика и педагогическая психология: Учебное пособие для студентов пед. факультета / Калининградский ун-т. Калининград, 1996. 39 с. URL: http://window.edu.ru/catalog/pdf2txt/597/22597/5930?p_page=1
7. Дидактика и компетентность в профессиональной деятельности преподавателя медицинского вуза и колледжа / под ред. М. Г. Романцова, М. Ю. Ледванова, Т. В. Сологуб. Москва: Академия естествознания, 2010. URL: <http://www.rae.ru/monographs/73>
8. Загвязинский В. И. Теория обучения: современная интерпретация. Изд. 5-е, стереотип. Москва: Академия, 2008. 192 с.
9. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради*. 2017. №38–39.
10. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике. Москва: МарТ; Ростов н/Д: МарТ, 2005. 448 с.
11. Косянчук С. Інваріантні чинники модернізації освіти: соціальне спрямування педагогічних технологій в умовах профільного навчання. *Модернізація освітнього середовища: проблеми та перспективи*: матеріали третьої Міжнародної наук.-практ. конф., м. Умань, 16–17 лют. 2018 р. // *Folia Comeniana: Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського* / [голов. ред. І. І. Осадченко]. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. – С. 174–178.
12. Краткий педагогический словарь / сост.: Г. И. Чурсина, З. В. Никонова, В. М. Зябликов, Е. А. Чувашева, И. К. Рипинская. Красноярск, 2012. URL: http://www.kpk1.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=1408
13. Куринский В. Автодидактика. URL: <http://park.kiev.ua/ppl/index.htm>
14. Леднев В. С. Содержание образования: учебное пособие. Москва: Высшая школа, 1989. 360 с.
15. Логвинов И. И. Дидактика: история и современные проблемы. Москва: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2007. 205 с.
16. Назарьева В. Шпаргалка по педагогике. URL: <http://readr.ru/viktoriYa-nazareva-shpargalka-po-pedagogike.html>
17. Новиков А. М. Методология учебной деятельности. Москва: Эгвес, 2005. 176 с.

18. Образцов П. И., Косухин В. М. Дидактика высшей военной школы. Орел: Академия Спецсвязи России, 2004. 317 с. URL: <http://pavelobraztsov.narod.ru/text/dvvsh.htm>
19. Олешков М. Ю. Современные образовательные технологии: учебное пособие. Нижний Тагил: НТГСПА, 2011. 144 с. URL: <http://rudocs.exdat.com/docs/index-297225.html>
20. Педагогические технологии развития мышления учащихся / М. И. Махмутов, Г. И. Ибрагимов, М. А. Чошанов. Казань: ТГЖИ, 1993. 71 с.
21. Педагогіка / за ред. А. М. Алексюка. Київ: Вища школа, 1985. 296 с.
22. Профессиональная педагогика / под ред. С. Я. Батышева, А. М. Новикова. Изд. 3-е, перераб. Москва: Изд-во ЭГВЕС, 2009. 456 с.
23. Рибалко Л. М. Упровадження інноваційних підходів до навчання – шлях модернізації змісту освіти. *Вісник Львівського університету / Серія педагогічна*. 2016. Вип. 31. С. 3–10.
24. Русалкіна Л. М., Косянчук С. В. Засоби риторики як основа особистісного зростання учнів. *Українська мова і література в школі*. 2009. №8. С. 28–31.
25. Селевко Герман Константинович. *Официальный сайт*. URL: <http://www.selevko.net/1nosnov.php>
26. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. URL: <http://school16.obrblag.info/wp-content/uploads/sites/54/2015/01/Selevko-Ped.tehnologii-1.pdf>
27. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: В 2-х т. Т. 1. Москва: НИИ школьных технологий, 2006. 816 с. URL: http://pedagog-titova.edusite.ru/DswMedia/selevko_g_k_enciklopediya_obrazovatelnyh_tehnologiy_tom_1.pdf
28. Сериков В. В. Личностный подход в образовании: концепции и технологии. Волгоград, 1994. С. 29–40.
29. Ситаров В. А. Дидактика / под ред. В. А. Слостенина. Изд. 2-е, стереотип. Москва: Академия, 2004. 368 с.
30. Слостенин В. А. О современных подходах к подготовке учителя. *Технология психолого-педагогической подготовки учителя к воспитательной деятельности: тезисы Всероссийской науч. конф.* Барнаул, 1996. С. 3–6.
31. Смелзер Н. Социология. Москва, 1994.
32. Сопівник Р. В., Васюк О. В., Сопівник І. В. Довідник з історії національної педагогіки. Київ: ДАКККіМ, 2011. 236 с.
33. Столяренко Л. Д., Самыгин С. И. Педагогика. 100 экзаменационных ответов. Ростов-на-Дону: Изд. центр «МарТ», 2001. 524 с. URL: http://eusi.ru/lib/stoljarenko_pedagogika_100_ekzamenazionnyh_otvetov/index.shtml
34. Сухомлинський В. О. Наша «скрипка» (роздуми про педагогічну культуру). *Рад. освіта*. 1966. 21 трав.
35. Шубинский В. С. Философские подходы к педагогической теории. *Советская педагогика*. 1990. №12. С. 60–65.
36. Щуркова Н. Е., Питюков В. Ю., Савченко А. П. Новые технологии воспитательного процесса. Москва, 1993. С. 23–28.
37. Якса Н. В. Основы педагогічних знань. Київ: Знання, 2007. 358 с.

38. Definizioni di TD. Innovazione nella scuola e Tecnologie Didattiche. Piano Nazionale di Formazione degli Insegnanti sulle Tecnologie dell'Informazione e della Comunicazione. *Garamond*, 2002. [Risorsa elettronica]. Modalità di accesso. URL: http://www.liceonorbertorosa.gov.it/attachments/article/116/144_23.pdf

39. Didaktik kunskapsområde och ämne. Ämnesgruppen i Didaktik. Högskolan i Gävle. *Institutionen för Pedagogik, Didaktik och Psykologi*. Oktober, 2012. S. 1–19. URL: <https://www.hig.se/download/18.70b4ced11f41d324a480001597/1353629533881/didamnesBes041209.pdf>

40. Plebańska M. Budujmy gospodarkę, opartą na wiedzy. *Polska szkoła w dobie cyfryzacji*. Diagnostyka 2017. – <http://www.nck.pl/upload/attachments/319726/RAPORT%20CYFRYZCJA%20SZK%C3%93%C5%81%202017.pdf>

41. Stošić L. The importance of educational technology in teaching. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*. 2015. Vol. 3, No.1. 111–114. Retrieved from: <http://oaji.net/articles/2015/1014-1434799607.pdf>

42. Vaskivska H. Didactic aspects of upper secondary and university education fundamentalization. *Science and Education*. Issue 5, 2016. P. 46–50. (URL: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-5-9>).

43. Vaskivska H. O., Kosianchuk S. V., Skyba H. M. Didactic possibilities of information and communication technologies in the process of development of educational environment in upper secondary school. *Information Technologies and Learning Tools*. 2017. Vol 60. №4. P. 17–27.

Косянчук С. В.

СОЦИАЛЬНОСУЩНОСТНЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРОФИЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ: ОТ ДЕФИНИЦИЙ К ПРАКТИКЕ

В статье представлены некоторые дефиниции понятия «педагогическая технология». Сквозь призму социальносущностных детерминант рассматривается развитие педагогических технологий в условиях реализации профильного обучения. По результатам наблюдений в экспериментальных школах определено компетентностное ядро технологичности в инновационной педагогической деятельности, которое составляют такие компетентности: куррикулярная; кибернетическо-комбинаторная; психодидактическая; автодидактическая; акмеологическая; аксиологическая; социономическая; виталитетная.

Ключевые слова: профильное обучение; педагогическая технология; старшеклассник.

Kosianchuk S. V.

THE SOCIALLY ESSENTIAL DETERMINANTS OF DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES OF PROFILE EDUCATION: DEFINITIONS IN THE PRACTICE

The author in the article presents and characterizes some definitions of the concept of «pedagogical technology». The role and significance of these definitions in the practice of upper secondary school is described. The development of pedagogical technologies in profile education is considered in the context of social determinants. On the basis of the Law of Ukraine «On Education», socially important factors influencing the formation of key competencies of upper secondary school pupils are described. The core of competencies that have a positive impact on the innovative character of teaching activities has been determined by the observations that were conducted in experimental schools.

Enumeration of competencies included in the mentioned core:

– competence in curriculum questions (the knowledge of educational fundamentals; the ability to develop curriculum and the skill of implement these programs);

– cybernetic-combinatorial competence (higher level of work with scientific and pedagogical information; modeling of the process of implementation of modern forms and methods; the ability to modernize and develop pedagogical technologies);

– psychodidactic competence (organization and realization of educational activity on the basis of pedagogical technologies);

– autodidactic competence (increase of professionalism in pedagogical activity; modeling of self-learning technologies);

– acmeological competence (achievement of the vertices of pedagogical skill, motivation of pupils to study throughout life);

– axiological competence (adequate reaction on individual and social manifestations, values, settings, orientation, etc.; adequate evaluation of situations);

– socionomical competence (professionalism in the management of knowledge about physical, physiological, intellectual, emotional, volitional, and other personality structures, as well as in the realization of social interactions determined by these structures);

– vitality competence (vitality as a value and the ability to implement genetic programs of development of personality).

The block of competencies included in the core in the process of innovative pedagogical activity of teachers is an important factor that ensures the implementation of educational policy in the field of profile education, strengthens of the competence system УДК 373.5.016:(811.161.2:316.647)

Стаття надійшла до редакції 19.06.2018 р.